

Mlini in žage v Plavškem Rovtu

Neverjetno je, da je bilo še v 19. stoletju na potokih Jelenji potok (Jela), Svobodni potok (Svobodina) in Jesenica v lasti Plavškorovtarjev osem mlinov oziroma žag z mlini. Morda bi bilo zanimivo raziskati tudi, kje in čigavih je bilo dvanajst mlinov in žag na potoku Jesenica. Toliko mlinov je bilo potrebnih za mletje žita, predvsem rži, pšenice (pire), ajde in ječmena. Njiv za pridelavo žita je bilo na sončni legi Plavškega Rovta dovolj, kruh pa je tudi vsaka hiša pekla doma, tako za svojo družino kot za razne delavce, ki so pomagali pri hiši.

Od vseh osmih v lasti kmetov iz Plavškega Rovta sta bila mlina z žago samo dva - Martinčevin Šimnovčev, kjer žaga stoji še danes. Vsi ostali so bili le mlini, narazmeroma kratki razdalji od Preske pa malo dlje kot do sotočja Jesenice in Svobodnega potoka. Višje navzgor v potokih namreč ni bilo dovolj vode, ki bi lahko gnala mlinska kolesa, tudi prostor ob Svobodini je bil bliže in bolj dostopen. Tudi iz nekaterih drugih hiš, za katere ne vemo, ali so imele mline ali ne, so si ob potoku Svobodina izkrčili svoje parcele, da bi si mlin še lahko postavili (Štefon, Štefelin, Kokošič). Štruklovi, Gromčevi in drugi so mleli v dogovoru z enim od mlinov.

Najvišje po toku navzgor je bil Zakamnikov mlin in to še na potoku Jela v Preski. Po združitvi Jelenjega potoka s potokom Raten se potok imenuje Svobodina. Na levi strani struge je stala Martinčeva žaga z mlinom, ki je obratovala še po drugi svetovni vojni. Ostanke žage so vidni še danes.

Malo nižje na desni strani še danes stoji Šimnovčeva žaga z mlinom. V precejšnji meri je obnovljena, vendar trenutno ne dela zaradi pomanjkanja strokovnjakov. Mlin in bajta za »žagmastra« so ob prenovi konec osemdesetih let 20. stoletja podrli. Kakih sto metrov nižje je na levi strani struge stal Pogačarjev mlin, katerega sledove ob natančnem pregledu terena lahko še opazimo.

Nižje po strugi pridemo do Mlinske peči, ki nosi ime po dveh mlinih, ki sta stala ob pečeh takoj pod mostom na poti pod Mlinsko pečjo. To sta bila Kajžarjev in Burjovčev mlin (manjša mlina z zelo kratkimi rakami z vodo, ki je tekla na mlinsko kolo). Če si se sprehodil še nižje, si tik pred sotočjem Jesenice in Svobodine - vendar še na Jesenici, ugledal Jeričev mlin. Ob strugi Jesenice navzdol pa sta bila na desni strani še Smolejev mlin in na levi Žbatnikov mlin. Kje natančno sta stala, pa moj sogovornik Jože Klinar (Šimnovčev) ni vedel.

Naj še omenim, da se Jože iz svojih otroških let pred drugo svetovno vojno in iz kasnejšega obdobja spominja vseh ostankov (rak, zidovja in posameznih tramov) opisanih objektov. Za mlinske kamne pa pravi, da so jih domačini pobrali, odnesli domov na kmetije in uporabili kot kamne za mletje sadja v polkrožnih lesenih koritih.

Šimnovčeva žaga (Tilka Klinar)